

Torsdag 9 mars 2017

Bach dubbelkonsert

Uppsala Kammarorkester

Stefan Klingele, dirigent

Klara Hellgren, violin

Nils-Erik Sparf, violin

Program

Igor Stravinsky
1882-1971

Danses Concertantes D.556
Marche - Introduction
Pas d'Action: Con moto
Thème varié: Lento
Pas de Deux: Risoluto
Marche - Conclusion

Johann Sebastian Bach
1685-1750

Konsert d-moll för två violiner, stråkar och generalbas
BWV 1043
Vivace
Largo ma non tante
Allegro

PAUS

Arvo Pärt
f 1935

Wenn Bach Bienen gezüchtet hätte

Felix Mendelssohn
1809-1847

Symfoni nr 3 i a-moll "Skotska" op 56
Andante con moto. Allegro un poco agitato
Vivace non troppo
Adagio
Allegro vivacissimo

Konserten beräknas pågå till kl 21.05

Uppsala Kammarorkester

Violin 1

Bernt Lysell, *koncertmästare*
Anders Inge
Dag Alin
Anders Lagerqvist
Katarina Edvardsson

Violin 2

Amus Kerstin Andersson
Elin Rubinsztejn
Staffan Ebbersten
Gabriele Freese
Catharina Ericsson
Christina Gustavsson Hamberg

Viola

Susanne Magnusson
Jörgen Sandlund
Erik Ring
Åsa Stove Paulsson

Violoncell

Per Nyström
Sara Wijk
Gunnar Jönsson
Maria Böhm

Kontrabas

Barbro Lennstam
Sigrid Granit

Flöjt

Hanna Gustafsson
Kristina Ålåker

Oboe

Martin von Bahr
Johanna Nilsson

Klarinett

Jan-Erik Alm
Magnus Holmander

Fagott

Sven Aarflot
Magnus Bagge

Horn

Fredrik Dickfelt
Lennart Stevensson
Staffan Lundén-Welden
Britt Crafoord

Trumpet

Paul Hägglöf
Bengt Fagerström

Trombon

Birgitta Lagerstedt

Pukor

Christer Ferngren

Cembalo/piano

Björn Gäfvert

Stravinsky, Bach, Pärt och Mendelssohn

Igor Stravinsky

Den ryske tonsättaren Igor Stravinsky föddes i ett musikaliskt hem. Fadern var en framstående operasångare och kände tonsättare som Borodin, Musorgskij och Rimskij-Korsakov. Den sistnämnda kom sedan att bli Igors kompositions lärare, av vilken han bland annat lärde sig sin utmärkta orkestreringsteknik. Några av Stravinskys första framgångar var med baletterna *Eldfågeln* och *Petrusjka* som komponerades på beställning från Diaghilew, ledare för Ballets Russes i Paris. Efter att ha lämnat Ryssland för Schweiz, flyttade Stravinsky till Paris, då en blomstrande kulturstad, där han levde 1920-39. När han under 30-talet gjorde konsertturnéer till Nordamerika och Sydamerika fick han möjlighet att bekanta sig med USA och knyta kontakter, och i samband med krigsutbrottet 1939 flyttade han från Paris och Europa för att bosätta sig i USA. Stravinsky blev amerikansk medborgare 1945 och kom att leva och verka i landet resten av sitt liv.

Ett av de första stycken som Stravinsky komponerade i det nya hemlandet var *Danses Concertantes*, fullbordat 1942. Det komponerades och uruppfördes som ett konsertstycke, trots att verketiteln och även satsbenämningar (Pas d'action och Pas de Deux) visar på kopplingar till dans. Redan två år efter uruppförandet framfördes den som balett första gången, då koreograferad av George Balanchine. *Danses Concertantes* är likt verk som *Symfoni i C* (1940) och konserten *Dumbarton Oaks* (1938) i neoklassicistisk stil. Man kan höra rytmiska och melodiska figurer från såväl barock som wienklassicism, men hela tiden klädda i Stravinskys karaktäristiska 1900-talsdräkt. Musiken bjuder på tvära kast, även inom de korta satserna. Stravinsky kommenterade satsernas korthet och relaterade detta till

publikens begränsade förmåga att koncentrera sig längre stunder. Han konstaterade att det för en tonsättare gällde att "säga det väsentliga och säga det snabbt", ett iakttagande som är intressant med tanke på hur stora delar av dagens kulturkonsumtion ser ut, 75 år senare.

Johann Sebastian Bach

Konsert i d-moll för två violiner, stråkar och generalbas BWV 1043 är ett av Johann Sebastian Bachs mest kända och oftast framförda verk. Verket kallas ofta för "Dubbelkonsert", en benämning som dock inte är helt rättvisande eftersom Bach i stora delar av konserten låter alla stämmor vara mer eller mindre jämbördiga. Det går inte att med säkerhet säga när konserten är komponerad. Ofta anges 1717-1723 som en trolig tillkomstperiod, åren då Bach arbetade som hovkapellmästare hos furst Leopold av Anhalt-Köthen. Enligt Bach-experten Peter Wollny är det dock mer troligt att den komponerades kring 1730, då Bach arbetade som kantor i Thomasskolan i Leipzig och även ledde stadens Collegium musicum, för vilken konserten tros vara komponerad.

Mellan de två raska yttersatserna i d-moll hör vi det innerliga och kantabla "Largo ma non tanto" i F dur, där samspelet mellan solostämmorna är nästan smärtsamt vackert. En viktig del av hela konsertens storhet är just Bachs kontrapunktiska behandling, hans sätt att kombinera de olika individuella stämmorna.

Det är värt att notera att George Balanchine, den förste att sätta koreografi till Stravinskys *Danses Concertantes*, även gjorde en balett till Bachs dubbelkonsert i d-moll. Baletten fick namnet *Concerto Barocco* och hade premiär 1941, året före *Danses Concertantes* fullbordades.

Arvo Pärt

Under senare år har estländaren Arvo Pärt mer och mer befäst sin roll som vår tids store tonsättare av sakral musik. Efter att i sin ungdom ha komponerat i neoklassisk stil och sedan under 1960-talet komplex musik utifrån seriella principer, började Pärt laborera med musik byggd på enkla melodier inspirerad av gregoriansk sång och annan äldre musik. Det första verk som Pärt komponerade i denna enkla stil som han själv kallar "tintinnabuli" (av latinets klocka) var *Für Alina*. Stilen är den som han komponerat i sedan dess, även om den genomgått mindre förändringar genom åren. 1976-77 kom han att komponera flera verk som gav honom ett internationellt rykte, bl.a. *Fratres* och *Tabula Rasa*. 1980 emigrerade han till Wien och sedan Berlin, eftersom hans musik varken uppskattades av de sovjetiska myndigheterna eller det akademiska etablissemangen. I Arvo Pärts produktion finns en rad verk med mer eller mindre direkt koppling till Johann Sebastian Bach och hans musik. *Wenn Bach Bienen gezüchtet hätte* är ett av dem. Verket komponerades 1976, samma år som *Für Alina*, och inleds minimalistiskt med stråktremolo som illustrerar de bin som Bach enligt titeln odlar. När vi kommit drygt halvvägs in i stycket upphör surret av bin, och en avslutande del med ljuva ackord över en vandrande bas leder oss till slutkadensen där Pärt sätter punkt med ett hoppfullt durackord.

Felix Mendelssohn

Felix Mendelssohn och hans syster Fanny (1805-1847) var synnerligen musikaliskt begåvade redan som barn. Felix var tidigt skicklig på piano och som 12-åring komponerade han bl.a. några av sina stråksymfonier. Även systern Fanny var sällsamt talangfull, men trots att hon som 13-åring spelade 24 preludier av Bach utantill var det tydligt att hon bara fick ha musiken som "ornament";

i Berlins societet på 1820-talet var det otänkbart att en kvinna skulle arbeta. Fadern ordnade regelbundet "Söndagsmusik" i hemmet, där medlemmar ur hovkapellet spelade verk av den unge Felix. Men det var först efter ett besök till Paris, där fadern fick ett positivt utlåtande från den store Luigi Cherubini, som han tillät sin son att ägna sig helt åt musik.

1829 ledde Felix Mendelssohn ett uppförande av Johann Sebastian Bachs *Matteuspassion*, en händelse som blev avgörande för att intresset för Bachs musik skulle återuppväckas. Samma år gav sig Mendelssohn ut på en resa till England och Skottland. Under resan fick han första inspirationen till det verk som skulle bli hans *Symfoni nr 3 i a-moll*. Han beskrev att han då han besökte kapellruinerna vid Holyrood Palace i Edinburgh "hittade" starten på sin skotska symfoni. Under samma resa fick han även inspiration till att komponera Ouvertyren *Hebriderna*. Troligen arbetade Mendelssohn på tredje symfonin någon gång under 1830-talet, men det var först 1841 som man vet att han återupptog arbetet med verket på allvar. Symfonin fullbordades i januari 1842 och uruppfördes i mars samma år. Symfonin fick nummer 3 eftersom det var den tredje som publicerades, trots att det var den femte och sista symfoni som Mendelssohn komponerade. När symfonin uruppfördes talade Mendelssohn ingenting om den skotska inspirationen, benämningen "Skotska" användes inte och han lämnade inte något program till symfonin. Det är, detta till trots, lätt att se ruinerna framför sig när man lyssnar till första satsens mörka inledning och det ligger nära till hands att associera till skotsk säckpipemusik när man hör andra satsens pentatoniska klarinettmelodi. Sista satsen går från a-moll till A-dur och den idylliska stämning som avslutar symfonin har jämförts med Beethovens *Pastoralsymfoni*.

/Per-Henning Olsson

Stefan Klingele, dirigent

Den tyske dirigenten Stefan Klingele är en återkommande gäst hos Uppsala Kammarorkester liksom på Stockholmsoperan. Sedan 2015 är han konstnärlig ledare och chefsdirigent för Musikalische Komödie i Leipzig. Förutom denna tjänst gästas han regelbundet operahus som Semperoper, Staatsoper Hannover och Deutsche Oper am Rhein samt orkestrar som Heidelberger Sinfoniker, Philharmonische Gesellschaft i Rostock och Orchestra del Teatro Massimo Palermo. 2007 blev han Dirigent des Jahres för sin tolkning av Tristan och Isolde. Stefan Klingele ledde 2014

den uppmärksammade föreställningen av Strauss-operan *Feuersnot* som var ett samarbete mellan Semperoperan och Dresdner Musikfestspiele. Den nominerades av Opera Awards i London i kategorin Bästa jubileumsföreställning.

Med sin breda repertoar där Mozartoperor liksom senromantiska operor är en viktig del liksom operett och musikal, är han även väl bevandrad i orkesterrepertoaren och leder likväl nyskrivet som klassiska och romantiska verk.

Nils-Erik Sparf, violin

Nils-Erik Sparf är sedan många år anställd vid Musik i Uppland i Uppsala Kammarsolister och som konsertmästare i Uppsala Kammarorkester. Dessutom verkar han som ledare för Drottningholms Barockensemble. Han har tidigare varit konsertmästare i Kungliga Hovkapellet och Kungliga Filharmonikerna. Han finns representerad på ett stort antal CD-inspelningar.

Sedan 1992 är Nils-Erik Sparf ledamot av Kungliga Musikaliska Akademien. Han har erhållit en rad utmärkelser och priser för sina unika och berörande tolkningar, senast Uppsala Kommuns Hedersstipendium 2016. Han har mottagit medaljen "Literis et Artibus" och 2013 Kungliga Musikaliska Akademiens Interpretpris. Nils-Erik Sparf spelar på en Antonio Stradivarius från 1709 som ägs av Järnåkerfonden.

Klara Hellgren, violin

Sedan 2004 är Klara Hellgren anställd vid Musik i Uppland i stråckkvintetten Uppsala Kammarsolister och som konsertmästare i Uppsala Kammarorkester. Efter sin solistdebut 1999 har hon etablerat sig som en av de mest spännande och efterfrågade kammarmusikerna i sin generation. Idag är hon drivande i flera solistiska och kammarmusikaliska projekt och syns ofta i uppgift som konsertmästare i andra stora orkestrar.

Hon finns representerad på en mängd inspelningar gjorda av Sveriges Radios P2 och på ett flertal CD-inspelningar. Den senaste "Dances of sorrow" med J.S. Bach, *Partita No 2 in D minor BWV 1004*, för soloviolin i arrangemang för soloviolin och fyra röster. Klara spelar på en violin byggd av Antonio Gagnani 1773, utlånad av Järnåkerfonden.

Musik i Upplands kommande konserter

11 - 19 mars Konsertkarusellen

Den prisbelönta folkmusiktrion, Dreamers Circus turnerar runt i Uppland.

Tid och plats se: www.musikiuppland.se/konsertkarusellen

Söndag 19 mars kl 16.00

Matiné mässing.

Linnékvintetten framför musik som haft stor dragningskraft i filmens värld!

Sal B, Uppsala Konsert & Kongress

Torsdag 23 mars kl 19.00

Världshornisten Vlatković.

Radovan Vlatković leder träblåset ur Uppsala Kammarorkester och möter stråkarna i Mozarts hornkonsert.

Gounod: ur Petite Symphonie, Enescu: Dixtour, Mozart: Hornkonsert nr 3 och ur Serenaden
Stora salen, Uppsala Konsert & Kongress

Söndag 26 mars 16.00

När kommer ängeln? Uppsala Kammarsolister

Pettersson: Konsert för violin och stråkkvartett, Purcell: ur Fantasias,

Mendelssohn: Stråkkvintett A-dur

Sal B, Uppsala Konsert & Kongress

1 - 9 april Konsertkarusellen

Vocado, vokalgrupp som sjunger allt från visor och folkmusik till pop och jazz - alltid acappella

Tid och plats se: www.musikiuppland.se/konsertkarusellen

Musik i Uppland samarbetar med Vi-skogen

Utöver en blomma, som tack till våra artisters medverkan planterar

Musik i Uppland fem träd i Vi-Skogen som en gåva till vår gemensamma jord.

Musik i Uppland, Box 3106, 750 03 Uppsala, tel. 018-17 19 20, info@musikiuppland.se

Länsmusikchef: Peter Waldemarsson 018-17 19 33

Orkesterchef: Mona Gunnarsson 018-17 19 36, mona.gunnarsson@musikiuppland.se

Orkesterassistent: Johannes Risberg 018-17 19 26, johannes.risberg@musikiuppland.se

Foto: Klara Hellgren, Nils-Erik Sparf - Johan Alp, Stefan Klingele - Ida Zenna

Se Musik i Upplands aktiviteter också via facebook, twitter och youtube.
www.musikiuppland.se

**MU
SIK**
I UPPLAND